

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2991

Vragen van het lid **Van Velzen** (SP) aan de ministers van Justitie, voor Ontwikkelingssamenwerking en van Defensie over *vliegtuigmaatschappijen die hulp en wapens invliegen*. (Ingezonden 14 mei 2009)

1

Wat is uw reactie op het artikel «Vliegtuigmaatschappijen vliegen hulp en wapens in»?¹ Deelt u mijn mening dat het onwenselijk is om landen enerzijds van hulpgoederen te voorzien maar anderzijds de bestaande problemen aan te wakkeren door wapens en/of drugs te leveren? Zo nee, waarom niet? Bent u bereid een strafrechtelijk onderzoek in te stellen of een verzoek hiertoe te doen aan uw collega-ministers, aangezien uit het rapport van het Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) blijkt dat het om illegale drugshandel en wapenhandel gaat?²

2

Wat is uw reactie op dit citaat uit het Sipri-rapport²: «The report reveals that 90 per cent of the air cargo companies identified in arms trafficking-related reports have also been used by major UN agencies, EU and NATO member states, defence contractors and some of the world's leading NGOs to transport

humanitarian aid, peacekeepers and peacekeeping equipment. In some cases, air cargo companies are delivering both aid and weapons to the same conflict zones»?

3

Maken de Nederlandse regering, in Nederland geregistreerde non-gouvernementele organisaties of mede namens Nederland opererende instanties zoals de EU, VN en/of de NAVO bij het transporteren van hulpgoederen gebruik van vliegtuigmaatschappijen en transportfirma's die betrokken waren/zijn bij wapenhandel aan landen die door conflicten of op andere wijze getroffen zijn, waardoor hulp nodig is? Zo ja, welke en wat is uw mening hierover? Indien onbekend, bent u bereid een dergelijk onderzoek ook naar de Nederlandse situatie in te stellen? Zo nee, waarom niet?

4

Bent u bereid middels onderzoek te inventariseren welke vliegtuigmaatschappijen en transportfirma's betrokken waren/zijn bij het leveren van hulpgoederen en het leveren van wapens en drugs? Zo nee, waarom niet?

5

Bent u bereid deze vliegtuigmaatschappijen en transportfirma's die betrokken waren/zijn bij het leveren van

hulpgoederen en het leveren van wapens en drugs op een zwarte lijst te plaatsen? Zo nee, waarom niet?

6

Bent u bereid dit ook binnen de EU, de NAVO en de VN te bepleiten?

¹ ANP, 12 mei 2009: «Vliegtuigmaatschappijen vliegen hulp en wapens in».

² <http://www.sipri.org/contents/update/finalreleasepp24.pdf>

Antwoord

Antwoord van minister **Koenders** (Ontwikkelingssamenwerking), mede namens de ministers van Justitie en van Defensie (ontvangen 19 juni 2009) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2008–2009, nr. 2788

1

Het SIPRI-rapport constateert een zorgelijke ontwikkeling. Het is niet wenselijk dat illegaal wapens aan ontwikkelingslanden worden geleverd. Het rapport refereert overigens ook aan legale wapenhandel en transport, waar de Nederlandse regering in principe geen bezwaar tegen heeft. Nederland heeft in EU-verband en in het kader van het Wassenaar Arrangement regelmatig overleg over wapenexport naar fragiele staten. De EU-partners toetsen in geval van een mogelijke wapenexport per geval of deze toegestaan kan worden. Exporten

mogen niet bijdragen aan een escalatie van geweld in de regio noch in het land in kwestie. Het is in eerste instantie aan het Openbaar Ministerie te beslissen of een strafrechtelijk onderzoek wordt ingesteld.

Vooralsnog worden in het rapport onvoldoende aanknopingspunten gevonden voor een onderzoek naar mogelijke strafbare feiten.

2

In fragiele staten en in gebieden waar humanitaire nood heerst, zijn doorgaans maar weinig luchtvaartmaatschappijen beschikbaar om hulpgoederen te leveren. Internationale organisaties en NGO's zullen soms, om dringende nood te kunnen verlichten, gebruik moeten maken van de beperkte luchtvervoercapaciteit die lokaal aanwezig is. Het is niet de taak van hulporganisaties, en bovendien niet altijd doenlijk, om de track records van elke luchtvaartmaatschappij te controleren alvorens hiermee zaken te doen. Tevens is er in veel gevallen in het rapport genoemd sprake van legale wapentransporten. De weinige maatschappijen die in staat zijn dergelijke goederen te vervoeren worden logischerwijs ook ingezet voor vredes- en hulpoperaties.

3

De Nederlandse regering zet slechts in uitzonderlijke gevallen vliegtuigen in voor humanitaire operaties. Dit betreft in de meeste gevallen vliegtuigen van het Ministerie van Defensie. Indien de capaciteit van Defensie niet toereikend is kan dit Ministerie vliegtuigen hiervoor inhuren. Nederland maakt, net als de VN, de NAVO, het ICRC en vele andere organisaties, gebruik van de diensten van Aviacon Zitotrans, zowel voor humanitaire vluchten als voor transporten in het kader van militaire missies als ISAF.

Het is niet bekend welke vliegtuigmaatschappijen internationale organisaties en NGO's inhuren voor humanitaire hulp. Ook hier geldt dat internationale organisaties en NGO's soms, om dringende nood te kunnen verlichten, gebruik moeten maken van de beperkte luchtvervoercapaciteit die lokaal aanwezig is. Zoals gezegd is het bovendien niet de taak van hulporganisaties, noch altijd doenlijk om de track records van elke luchtvaartmaatschappij te controleren alvorens hiermee zaken te doen. Voor

wat betreft vluchten die tussen landen buiten de EU zijn uitgevoerd heeft Nederland noch de mogelijkheid, noch de rechtsmacht om onderzoek te doen.

4

Zoals eerder gezegd gaat het Nederland om het tegengaan van de illegale wapenhandel, niet om legale transporten. Naar aanleiding van het SIPRI-rapport zal Nederland de inventarisatie van luchtvaartmaatschappijen die wapens en drugs smokkelen in EU-verband aankaarten.

5 en 6

Met het middel van een zwarte lijst zal terughoudend omgesprongen moeten worden. Daar waar het gaat om luchttransporten binnen fragiele staten en in gebieden waar humanitaire nood heerst moet categorische uitsluiting van vliegtuigmaatschappijen worden afgewogen tegen het al dan niet beschikbaar zijn van alternatieven om humanitaire hulp te kunnen bieden. Wel zal Nederland in EU-verband de Sipriaanbeveling om luchtvaartmaatschappijen een code of conduct te laten ondertekenen ondersteunen. Zweden heeft aangegeven om zich in te willen zetten voor het opvolgen van de Sipriaanbevelingen in haar rol als EU-voorzitter.